

Latvijas Republikas tiesībsargs

Baznīcas iela 25, Rīga, LV-1010, tālr.: 67686768, e-pasts: tiesibsargs@tiesibsargs.lv, www.tiesibsargs.lv

Rīgā

17.09.2025.

Nr. 1-12/10

**Tukuma novada pašvaldības sociālās aprūpes centra “Rauda”
direktorei I. Dreimanei**
ilva.dreimane@tukums.lv

**Tukuma novada domes
priekšsēdētājam G. Važam**
pasts@tukums.lv

Informācijai:
**Latvijas Republikas
Labklājības ministram R. Uzulniekam**
lm@lm.gov.lv

Ziņojums par cilvēktiesību nodrošināšanu Tukuma novada pašvaldības sociālās aprūpes centrā “Rauda”

Viena no tiesībsarga funkcijām ir veicināt privātpersonas cilvēktiesību aizsardzību.¹ Tādēļ tiesībsargs jau vairākus gadus par vienu no prioritātēm savā darbībā ir izvirzījis personu ar īpašām vajadzībām tiesību aizsardzību ilgstošas sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas institūcijās.

Tiesībsargs saskaņā ar Tiesībsarga likuma 11. pantā noteiktajām funkcijām un pildot 12. pantā noteiktos uzdevumus², ir tiesīgs pārbaudīt cilvēktiesību standartu ievērošanu visās sociālās

¹ [Tiesībsarga likuma](#) 11. panta 1. punkts

² Tiesībsargam ir šādas funkcijas: 1) veicināt privātpersonas cilvēktiesību aizsardzību; 2) sekmēt vienlīdzīgas attieksmes principa ievērošanu un jebkāda veida diskriminācijas novēršanu; 3) izvērtēt un veicināt labas pārvaldības principa ievērošanu valsts pārvaldē; 4) jautājumos, kas saistīti ar cilvēktiesību un labas pārvaldības principa ievērošanu, atklāt trūkumus tiesību aktos un to piemērošanā, kā arī veicināt šo trūkumu novēršanu; 5) sekmēt sabiedrības informētību un izpratni par cilvēktiesībām, par šo tiesību aizsardzības mehānismiem un par tiesībsarga darbu; 6) īstenot Konvencijas pret spīdzināšanu un citiem nežēlīgas, necilvēcīgas vai pazemojošas izturēšanās vai sodīšanas veidiem Fakultatīvajā protokolā minētos valsts preventīvā mehānisma uzdevumus.

aprūpes un sociālās rehabilitācijas institūcijās Latvijā. Veicot vizītes, Tiesībsarga biroja darbinieku mērķis ir panākt vispārējo sadzīves apstākļu uzlabošanu institūcijās un sniegto sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas pakalpojumu atbilstību Latvijas Republikas normatīvajos aktos un starptautiskajos cilvēktiesību dokumentos noteiktajām prasībām, kā arī iemītnieku cilvēktiesību ievērošanu.

Vizītes laikā Tiesībsarga biroja darbiniekiem ir tiesības:

- brīvi pārvietoties visā institūcijas teritorijā;
- apmeklēt visas telpas institūcijā;
- vienatnē satikties ar institūcijas iemītniekiem un viņus intervēt;
- pieprasīt un saņemt no institūcijas administrācijas jebkāda veida dokumentus, paskaidrojumus un cita veida informāciju, lai nepieļautu tajā esošo personu cilvēktiesību pārkāpumus un cilvēka cieņu pazemojošu attieksmi.

Pamatojoties uz iepriekš minēto, Tiesībsarga biroja darbinieki 2025. gada 17. aprīlī bez iepriekšēja brīdinājuma apmeklēja Tukuma novada pašvaldības sociālās aprūpes centru "Rauda" (turpmāk – Centrs).

Norādāms, ka iepriekšējās vizītes uz Centru notika 2016. gada 13. maijā un 20. maijā, 2017. gada 18. janvārī, 2017. gada 6. jūnijā, 2018. gada 19. martā (ši vizīte notika sadarbībā ar Labklājības ministrijas ekspertiem) un 2018. gada 5. aprīlī, konstatējot vairākus cilvēktiesību standartiem un normatīvajiem aktiem neatbilstošus apstākļus, kā arī necilvēcīgu un pazemojošu apiešanos pret klientiem no Centra darbinieku puses. Pēc visām minētajām vizītēm Centra administrācijai, Labklājības ministrijai un Engures novada domei (iepriekš Centrs bija Engures novada domes institūcija) bija nosūtīti trīs Tiesībsarga biroja ziņojumi ar aicinājumu nodrošināt sniegto rekomendāciju izpildi. Papildus minētajam, Tiesībsarga birojā bija ierosināta arī pārbaudes lieta Nr. 2017-25-2CE par iespējamu necilvēcīgu un pazemojošu apiešanos ar Centra klientiem un 2017. gada 3. augustā bija nosūtīts Tiesībsarga biroja atzinums ar aicinājumu Engures novada domei izvērtēt tā brīža direktores D. Randohas atbilstību ieņemamajam amatam, bet Labklājības ministrijai izvērtēt, vai tā brīža Centra atbildīgās personas nav saucamas pie administratīvās atbildības un vai Centrs var turpināt darbu kā sociālo pakalpojumu sniedzējs.

Ņemot vērā iepriekš minēto, Tiesībsarga biroja darbinieku 2025. gada 17. aprīļa vizītes mērķis bija ne tikai iepazīties ar cilvēktiesību nodrošināšanas aspektiem Centrā un noskaidrot jautājumus par

klientu tiesībām uz privātās dzīves neaizskaramību un vispārējiem sadzīves apstākļiem, bet arī pārbaudīt, vai Centra administrācija ir ņēmusi vērā trijos Tiesībsarga biroja ziņojumos, kā arī atzinumā pārbaudes lietā sniegtās rekomendācijas un būtiski uzlabojusi klientiem sniegtā pakalpojuma kvalitāti. Vizītes laikā Centrā sniegtie pakalpojumi bija vērtēti atbilstoši šī brīža spēkā esošajam Latvijas Republikas normatīvajam regulējumam³ un starptautiskajos cilvēktiesību dokumentos noteiktajām prasībām⁴.

Vizītes dienā Tiesībsarga biroja darbinieki tikās ar Centra direktora p.i. V. Jermakovu, par sociālās aprūpes un veselības aprūpes jautājumiem atbildīgajiem darbiniekiem, kā arī intervēja atsevišķus klientus, lai noskaidrotu viņu viedokli par sniegtā ilgstošas sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas pakalpojuma kvalitāti.

Vizītes laikā Centra direktora p.i. V. Jermakovai un darbiniekiem tika sniegti vairāki ieteikumi un rekomendācijas ar mērķi pilnveidot konstatētos trūkumus, kas negatīvi ietekmē klientiem sniegtā pakalpojuma kvalitāti (cieņpilnas attieksmes pret klientiem nodrošināšanu, klientu privātās dzīves neaizskaramību, klientu personīgās higiēnas savlaicīgu nodrošināšanu, ikdienas nodarbību, brīvā laika pavadīšanas iespēju nodrošināšanu, ikdienas pastaigu svaigā gaisā nodrošināšanu u.tml.).

Ņemot vērā, ka vizīte notika 2025. gada 17. aprīlī, kā arī 2025. gada 20. maijā Tiesībsarga biroja Prevencijas daļas vecākai juristei S.Garsvānei notika telefonsaruna ar jauno Centra direktori I.Dreimani, kuras laikā bija detalizēti pārrunātas visas vizītes laikā konstatētās neatbilstības un klientiem sniegtā pakalpojuma pilnveidošanas nepieciešamību, uzskatāms, ka uz doto brīdi Centra administrācijai jau vajadzēja veikt virkni uzlabojumu tā darbībā un daļai no rekomendācijām, uz kurām bija norādīts vizītes laikā un kuras ir norādītas zemāk, jābūt izpildītām. Līdz ar to aicinu Centra administrāciju informēt Tiesībsarga biroju par līdz šim veiktajām darbībām, kas notikušas pēc Tiesībsarga biroja darbinieku vizītes.

³ Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likums, Ministru kabineta 2017. gada 13. jūnija noteikumi Nr. 338 „Prasības sociālo pakalpojumu sniedzējiem”, Ministru kabineta 2000. gada 12. decembra noteikumi Nr. 431 “Higiēnas prasības sociālās aprūpes institūcijām”, Ministru kabineta 2019. gada 2. aprīļa noteikumi Nr. 138 “Noteikumi par sociālo pakalpojumu saņemšanu”

⁴ Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencija, ANO Vispārējā cilvēktiesību deklarācija, ANO Organizācijas Starptautiskais pakts par pilsoņu un politiskajām tiesībām, ANO Konvencijas par personām ar invaliditāti tiesībām, Eiropas Konvencija par spīdzināšanas un necilvēcīgas vai pazemojošas rīcības vai soda novēršanu, Eiropas Komitejas spīdzināšanas un necilvēcīgas vai pazemojošas rīcības vai soda novēršanai (CPT) 2020. gada 21. decembra Datu apkopojums “Personas, kurām atņemta brīvība sociālās aprūpes iestādēs”, Eiropas Komitejas spīdzināšanas un necilvēcīgas vai pazemojošas rīcības vai soda novēršanai (CPT) ziņojumi par vizītēm uz Eiropas Padomes dalībvalstīm (t. sk. Latvijas Republiku)

Zemāk ir apkopotas Tiesībsarga biroja darbinieku vizītes laikā sniegtās mutiskās rekomendācijas un arī pamatojums to izpildes nepieciešamībai, lai ikvienam Centra klientam būtu nodrošināts tāds pakalpojuma klāsts, kas atbilst gan Latvijas Republikas normatīvajos aktos noteiktajiem principiem, gan arī starptautisko cilvēktiesību standartiem un prasībām.

1. Vispārīga informācija par Centru

[1.1] Atbilstoši Labklājības ministrijas Sociālo pakalpojumu sniedzēja reģistrā norādītai informācijai Centrs ir reģistrēts kā ilgstošas sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas institūcija, līdz ar to Centra darba principus un darba organizāciju nosaka Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likums, Ministru kabineta 2017. gada 13. jūnija noteikumi Nr. 338 „Prasības sociālo pakalpojumu sniedzējiem”, Ministru kabineta 2000. gada 12. decembra noteikumi Nr. 431 “Higiēnas prasības sociālās aprūpes institūcijām” un arī Ministru kabineta 2019. gada 2. aprīļa noteikumi Nr. 138 “Noteikumi par sociālo pakalpojumu saņemšanu”.

[1.2] Saskaņā ar Centra darbinieku sniegto informāciju, plānotais vietu skaits ir 290, bet vizītes dienā Centrā uzturējās 293 klienti.

Centrs ir izvietots trīs stāvu ēkā, dažādos līmeņos un ēka ir sadalīta divos korpusos (A korpus un B korpus), kur ir izmitināti gan klienti, gan arī ir izvietotas administratīvās un saimnieciskās telpas.

Pozitīvi vērtējams, ka Centra ēkā ir ierīkots lifts, kas nodrošina iespējas brīvi pārvietoties arī visiem klientiem ar funkcionālajiem traucējumiem.

Centra ēkai pieguļošā teritorija kopumā ir piemērota un labiekārtota pastaigām svaigā gaisā un brīvā laika pavadīšanas iespējām tām personām, kuras saņem ilgstošas sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas pakalpojumus (ir ierīkota nojume, pastaigu laukums ar celiņiem un soliņiem klientu pastaigām un brīvā laika pavadīšanai).

2. Vispārējie sadzīves apstākļi Centrā

[2.1] Centra korpusu pirmajos stāvos pārsvarā dzīvo klienti, kuriem nav smagu funkcionālo traucējumu un kuri spēj pārvietoties patstāvīgi, bet korpusu otrajos stāvos ir izvietoti klienti, kuri ir kopjami. Savukārt korpusu trešajos stāvos ir izvietotas tā saucamās “slēgtās nodaļas”, kur ir izmitināti klienti, kuriem ir nepieciešama pastāvīga uzraudzība, klienti ar smagiem funkcionāliem traucējumiem un klienti ar demenci – sieviešu nodaļa A3 un vīriešu nodaļa B2. Attiecīgi, abu tā

saucamo "slēgto nodaļu" klientu pārvietošanās ārpus nodaļām ir iespējama tikai darbinieku pavadībā. Centra klienti ir izvietoti pārsvarā divvietīgās un trīsvietīgās istabās.

[2.2] Izvērtējot vispārējos sadzīves apstākļus Centrā, secināms, ka klientu istabas, koplietošanas telpas un arī sanitārās telpas (labierīcības un dušas telpas) ir vērtējamās kā daļēji atbilstošas sniegtajam pakalpojumam. Turklāt, atsevišķās Centra klientu istabas, koplietošanas telpas, sanitārās telpas un arī atsevišķi gaitenī, kur sen nav notikusi renovācija, vizuāli izskatās stipri nolietotas un ar izteiktiem apdares bojājumu pazīmēm (nodrupusi krāsa, iedobumi sienās un arī grīdā). Dažos Centra gaitenī un arī sanitārajās telpās (labierīcībās un dušas telpās) arī grīdas flīzes un grīdas segums ir stipri nolietots, kas ne tikai apgrūtina pārvietošanos, bet arī apdraud klientu un darbinieku drošību. Tādējādi norādāms, ka atsevišķās Centra klientu istabās, sanitārajās telpās un arī koplietošanas telpās ir nepieciešams remonts.

Vēršam Jūsu uzmanību, ka vēl 2018. gada 25. aprīļa Tiesībsarga biroja ziņojumā Nr. 1-12/3 "Ziņojums par cilvēktiesību nodrošināšanu Engures novada domes pansionātā "Rauda"" bija sniegta rekomendācija rast iespēju nodrošināt klientu istabu un koplietošanas telpu kosmētisko remontu. Pamatojoties uz iepriekš minēto, secināms, ka Centra administrācija kopš 2018. gada nav ņēmusi vērā Tiesībsarga biroja iepriekš sniegtās rekomendācijas un nav uzlabojusi Centrā dzīvojošo klientu vispārējos sadzīves apstākļus.

Klientu istaba Centra 3. stāva (2025. gada 17. aprīlī)

[2.3] Apskatot visu klientu istabas Centrā, secināms, ka dažas no tām ir iekārtotas mājīgā gaisotnē un ir individualizētas (TV, radio, personīgās mantas, u.tml.). Tajā pašā laikā daļa klientu istabu izskatījās bezpersoniskas un tajās atradās tikai gultas un naktsskapīši (īpaši B3 un A3 korpusā). Tādējādi atsevišķas istabas neizskatās pēc istabām, kuras ilgstoši kalpotu par pastāvīgu mājvietu institūcijas klientiem. Ņemot vērā, ka Centrs saviem klientiem nodrošina pastāvīgu dzīvesvietu, nav pieļaujama situācija, ka tie klienti, kuri veselības stāvokļa vai citu iemeslu dēļ nav spējīgi iekārtot savas istabas personalizēti, mājīgi un vizuāli pievilcīgi, dzīvo telpās, kas līdzinās ārstniecības iestāžu telpām.

Akcentējams, ka ilgstošas sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas institūcijā darbs ir organizējams tā, lai tās vidi tuvinātu ģimeniskai videi⁵. Turklāt institūcijas vadītāja kompetencē ir pieņemt lēmumus par iestādes darba attīstību vai optimizāciju un attiecīgām izmaiņām, lai sniegtu klientu vajadzībām atbilstošākus pakalpojumus. Tas ietver arī lēmumus par klientu istabu un atpūtas zonu noformēšanu, klientu nodrošināšanu ar individualizētu apģērbu, tiesībām glabāt personīgās mantas, kas nepārprotami palielina viņu drošības sajūtu un autonomiju.

Arī Eiropas Komiteja spīdzināšanas un necilvēcīgas vai pazemojošas rīcības vai soda novēršanai savās rekomendācijās dalībvalstīm⁶, tai skaitā, arī Latvijas ilgstošas sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas institūcijām norādīja uz nepieciešamību sniegt klientiem atbalstu savu dzīvojamo istabu individualizēšanā.

Norādāms, ka arī visos iepriekšējos Tiesībsarga biroja ziņojumos (2016. gada 10. jūnija Tiesībsarga biroja ziņojuma Nr. 1-12/2 "Par cilvēktiesību nodrošināšanu Engures novada domes pensionātā "Rauda"", 2017. gada 28. februāra ziņojums Nr. 1-12/1 "Ziņojums par cilvēktiesību nodrošināšanu Engures novada domes pensionātā "Rauda"" un 2018. gada 25. aprīļa Tiesībsarga biroja ziņojums Nr. 1-12/3 "Ziņojums par cilvēktiesību nodrošināšanu Engures novada domes pensionātā "Rauda"")) bija sniegta rekomendācija sniegt institūcijas klientiem nepieciešamo atbalstu, lai viņi individualizētu savas istabas un iekārtotu tās mājīgi, maksimāli tuvinot ģimeniskai videi. Pamatojoties uz iepriekš minēto, secināms, ka arī šo Tiesībsarga biroja iepriekš sniegto

⁵ [Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likuma](#) 4. panta 6. punktā noteiktais princips

⁶ [Ziņojums Latvijas valdībai par Eiropas komitejas spīdzināšanas un necilvēcīgas vai pazemojošas rīcības vai soda novēršanai vizīti Latvijā no 2016. gada 12. līdz 22. aprīlim](#), 55.lpp.

rekomendāciju Centra administrācija nav ņēmusi vērā kopš 2016. gada un vairāku Centrā dzīvojošo klientu istabas (īpaši 3. stāvā) joprojām izskatās bezpersoniski.

Klientu istaba Centra 3. stāva (2025. gada 17. aprīlī)

[2.4] Vizītes laikā bija konstatēts, ka vairākās Centra telpās bija konstatēts ļoti sasmacis un nevēdināts gaiss. Izteikti un pat neciešami sasmacis gaiss bija jūtams Centra B3, B2 un A1 korpusos, kas liecināja ne tikai par nepietiekošu telpu vēdināšanu, bet arī klientu inkontinences līdzekļiem, kas savlaicīgi netiek mainīti un arī klientu istabās esošajiem sēdpodiem, kas savlaicīgi netiek iznesti. Tā, saskaņā ar Centra darbinieku sniegto informāciju, vizītes dienā B3 vīriešu korpusā no kopējā 29 klientu skaita, inkontinences līdzekļus izmantoja 22 klienti.

Saskaņā ar Ministru kabineta 2000. gada 12. decembra noteikumu Nr. 431 "Higiēnas prasības sociālās aprūpes institūcijām" 12. punktā noteikto, telpās jānodrošina dabīgo vai mehānisko ventilāciju⁷.

Norādāms, ka arī visos iepriekšējos Tiesībsarga biroja ziņojumos (2016. gada 10. jūnija Tiesībsarga biroja ziņojuma Nr. 1-12/2 "Par cilvēktiesību nodrošināšanu Engures novada domes pansionātā "Rauda"", 2017. gada 28. februāra ziņojums Nr. 1-12/1 "Ziņojums par cilvēktiesību nodrošināšanu Engures novada domes pansionātā "Rauda"" un 2018. gada 25. aprīļa Tiesībsarga biroja ziņojums

⁷ [Ministru Kabineta 2000. gada 12. decembra noteikumi Nr. 431 „Higiēnas prasības sociālās aprūpes institūcijām”](#)

Nr. 1-12/3 "Ziņojums par cilvēktiesību nodrošināšanu Engures novada domes pansionātā "Rauda""") bija sniegta rekomendācija rast atbilstošu risinājuma veidu, nodrošinot klientu istabās un koplietošanas telpās ne tikai regulāru vēdināšanu, bet arī ventilācijas vai gaisa kondicionēšanas iekārtu uzstādīšanu.

Pamatojoties uz iepriekš minēto, secināms, ka arī šo Tiesībsarga biroja iepriekš sniegto rekomendāciju Centra administrācija nav ņēmusi vērā kopš 2016. gada un tā arī nav atrisināts problēmu jautājumu par pilnvērtīgas ventilācijas vai gaisa kondicionēšanas sistēmas nodrošināšanu Centra telpās.

[2.5] Saskaņā ar Centra darbinieku sniegto informāciju, klientiem tiek nodrošinātas iespējas saņemt un izmantot nepieciešamos tehniskos palīg līdzekļus. Tomēr sarunā ar Centra darbiniekiem ir noskaidrots, ka daļa no tehniskajiem palīg līdzekļiem nav individuāli pielāgoti klientiem. Attiecīgi secināms, ka ne visi Centrā esošie tehniskie palīg līdzekļi ir individuāli pielāgoti klientiem.

Atbilstoši Ministru kabineta 2017. gada 13. jūnija noteikumu Nr. 291 "Prasības sociālo pakalpojumu sniedzējiem" 54.4 apakšpunktā noteiktajam, pilngadīgo aprūpes institūcijā klientam nodrošina nepieciešamos tehniskos palīg līdzekļus atbilstoši normatīvajiem aktiem par nodrošināšanu ar tehniskajiem palīg līdzekļiem un sedz klienta līdzmaksājumu, ja nepieciešams⁸.

Negatīvi vērtējams, ka Centrā, kur daļa no esošajiem klientiem ir guļošanas personas un arī personas ar kustību traucējumiem, nav nozīmēts atbildīgais darbinieks, kurš savlaicīgi risinātu jautājumus, kas saistīti ar klientu nodrošināšanu ar viņu vecumam un objektīvajam veselības stāvoklim nepieciešamajiem tehniskajiem palīg līdzekļiem. Turklāt Centra administrācijas pienākums ir nodrošināt ikvienam iemītniekam ne tikai viņa vajadzībām individuāli pielāgotus tehniskos palīg līdzekļus, bet arī savlaicīgu un regulāru tehnisko apkopi visiem izsniegtajiem tehniskajiem palīg līdzekļiem, lai savlaicīgi risinātu jautājumus par to maiņu vai remontu.

Pamatojoties uz iepriekš minēto vizītes dienā, Tiesībsarga biroja darbinieki nav guvuši apstiprinājumu un dokumentālus pierādījumus, ka Centra administrācija ir veikusi visas nepieciešamās darbības, lai ikvienam klientam nodrošinātu tieši viņam individuāli pielāgotus tehniskos palīg līdzekļus.

⁸ [Ministru Kabineta 2017. gada 13. jūnija noteikumi Nr. 338 „Prasības sociālo pakalpojumu sniedzējiem”](#)

[2.6] Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likuma 30. pantā noteiktie principi⁹ paredz, ka ikvienā institūcijā ir jābūt darboties spējīgai sociālās aprūpes padomei, kuras pamatfunkcija – ciešā sadarbībā ar institūcijas administrāciju risināt visus klientiem aktuālos jautājumus, nodrošinot interešu pārstāvību dialogā starp klientiem un institūcijas darbiniekiem, kas sekmētu ne tikai klientu tiesību ievērošanu, bet arī sniegtā pakalpojuma ilgtspējīgu kvalitāti.

Kaut gan Centra iekšējie dokumenti paredz sociālās aprūpes padomes darbu, vizītes dienā, sarunās ar Centra darbiniekiem un arī klientiem nav gūta pārliecība, ka Centrā tā darbojas pilnvērtīgi. Tādējādi pastāv riski, ka Centra klienti un viņu piederīgie ne visos gadījumos būs iesaistīti to jautājumu risināšanā, kas attiecināmi uz klientu tiesību ievērošanas un aizsardzības aspektiem.

Nemot vērā minēto, aicinām Centra administrāciju ievērot Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likumā noteiktās prasības, tādējādi realizējot arī klientu tiesību aizsardzību institūcijas ietvaros.

[2.7] Rekomendācijas:

1. **Centra administrācijai** rast iespēju nodrošināt remontu tajās klientu istabās, gaitenēs, koplietošanas un sanitārajās telpās, kuras sen nav renovētas un vizuāli izskatās nolietotojušas;
2. **Centra administrācijai** nodrošināt klientiem nepieciešamo atbalstu savu dzīvojamo istabu individualizēšanai, iekārtojot tās mājīgi un tuvinot ģimeniskai videi;
3. **Centra administrācijai** nodrošināt normatīvajos aktos noteiktās prasības attiecībā uz Centra telpās dabīgās vai mehāniskās ventilācijas nodrošināšanu;
4. **Centra administrācijai** nodrošināt normatīvajos aktos noteiktās prasības attiecībā uz Centra klientiem nepieciešamajiem tehniskajiem palīgīdzekļiem, kuri būtu individuāli pielāgoti un arī to drošumu ilgtermiņā;
5. Lai ievērotu Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likuma 30. pantā noteiktās prasības noteiktās prasības attiecībā uz Centra klientu interešu aizsardzības izpildi, aicinām **Centra administrāciju nodrošināt** pilnvērtīgu sociālās aprūpes padomes darbu.

⁹ Pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/68488-socialo-pakalpojumu-un-socialas-palidzibas-likums>

3. Spīdzināšanas un citādas cietsirdīgas vai cieņu pazemojošas izturēšanās aizliegums

[3.1] Vizītes dienā Tiesībsarga biroja darbinieki konstatēja, ka A3 korpusā viena klienta istabā uz durvīm bija uzmontēts aizbīdnis, paredzot iespēju minēto istabu aizslēgt arī no ārpuses (no gaitenā puses). Tādējādi secināms, ka Centrā tiek pieļauta iespēja ieslēgt/izolēt klientu viņa istabā. Akcentējams, ka no cilvēktiesību viedokļa šāda prakse ilgstošas sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas institūcijās ir kategoriski nepieļaujama un tiek pielīdzināta pie necilvēcīgiem apstākļiem un cilvēka cieņu pazemojošas rīcības.

[3.2] Rekomendācija:

1. **Centra administrācijai** demontēt visus uz istabu durvīm esošus aizbīdņus, kā arī novērst visas iespējas Centra klientus ieslēgt viņu istabās no ārpuses (no gaitenā puses);
2. **Centra administrācijai** pārtraukt jebkādu klientu ieslēgšanu un izolēšanu viņu istabās, demontējot uz durvīm esošos aizbīdņus, kā arī izskaidrot visiem darbiniekiem, ka slikta izturēšanās pret klientiem kategoriski nav pieļaujama.

4. Klientu privātuma nodrošināšana Centrā

[4.1] Vizītes laikā ir konstatēts, ka Centra klienti pārsvarā divvietīgās un trīsvietīgās istabās. Tomēr Centra darbiniekiem, veicot klientu ikdienas higiēnas aprūpi, to privātums nav nodrošināts. Vizītes dienā gandrīz visās Centra klientu istabās nav bijuši novēroti norobežojošie aizslēgtņi, kurus darbinieki varētu izmantot situācijās, kad klientiem ar funkcionāliem traucējumiem nodrošina personīgās higiēnas procesu (inkontinences līdzekļu maiņu un ķermeņa kopšanu u.tml.).

Ņemot vērā, ka daļa Centra klientu ir personas ar funkcionāliem traucējumiem, kuras atrodas savās istabās visu diennakti un ir spiesti visu laiku pavadīt guļot blakus citiem istabas biedriem un arī novērot, kā Centra darbinieki nodrošina ikdienas higiēnas aprūpi blakus guļošajiem klientiem secināms, ka ne visās Centra klientu istabās tiek nodrošinātas personu tiesības uz privātās dzīves neaizskaramību.

Atsevišķu klientu istabās arī sēdpodi bija novietoti bez to norobežošanas ar aizslēgtņiem. Attiecīgi, Centra klientiem sēdpods ir jāizmanto citu istabas biedru klātbūtnē. Šādas situācijas ir ne tikai cilvēka cieņu aizskarošas, bet arī no higiēnas viedokļa nav pieņemamas, īpaši, ja sēdpods pēc tam nekavējoties netiek iztīrīts, kā tas arī tika konstatēts vienā no klientu istabām. Tādējādi, arī situācijās, ja klientiem istabās jāizmanto sēdpodu, tam jābūt novietotam aiz norobežojošiem

aizslietņiem. Tāds pats princips ir arī attiecināms uz gadījumiem, kad Centra klientiem ar funkcionāliem traucējumiem tiek mainīti inkontinences līdzekļi, lai nepieļautu situācijas, kad visus personīgās higiēnas procesus ikdienā ir spiesti novērot arī pārējie istabas kaimiņi.

No cilvēktiesību viedokļa raugoties, visās situācijās, kad Centra klientiem, kuri sava objektīvā veselības stāvokļa dēļ ir guļoši un īpaši aprūpējami, nav nodrošināta privātās dzīves neaizskaramība, var tikt vērtēta arī kā pazemojoša izturēšanās pret personām ar īpašām vajadzībām. Līdz ar to ļoti būtiski ir nodrošināt klientu privātās dzīves neaizskaramības principa ievērošanu saskaņā ar normatīvajā regulējumā un vispārējos cilvēktiesību standartos noteiktajām prasībām.

Eiropas Komiteja spīdzināšanas un necilvēcīgas vai pazemojošas rīcības vai soda novēršanai ir norādījusi, ka ilgstošas sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas institūcijām jānodrošina mājīga, individualizēta vide, kas sniedz zināmu privātumu. Katram klientam jābūt personiskai telpai, kurā glabāt savas personiskās mantas un arī iespējai apģērbties un nogērbties, mazgāties, iet dušā un vannoties apstākļos, kuros tiek respektēts viņu privātums. Turklāt, īpaša uzmanība jāpievērš vecāka gadagājuma iemītnieku un/vai klientu ar funkcionālajiem traucējumiem īpašajām vajadzībām. Klienti arī ir jānudina padarīt savas telpas personiskākas.¹⁰

[4.2] Vizītes laikā tika secināts, ka Centrā ne visiem klientiem tiek nodrošināts individuālajām vajadzībām piemērots apģērbs individuālai lietošanai, kā tas ir paredzēts normatīvajos aktos noteiktajās prasībās.¹¹ Tā, vairāki klienti dienas laikā bija redzami nakts veļā – pidžamās, naktskreklos, kreklos u.tml. Papildus, saskaņā ar Centra darbinieku sniegto informāciju, ne visiem Centra klientiem tiek nodrošināts arī privātais apģērbs, jo pēc veļas mazgāšanas klientiem var tikt iedalītas cita klienta drēbes. Tādējādi secināms, ka Centrā daļa no klientu drēbēm nav paredzētas individuālai lietošanai un ir kopīgas, kas ir vērtējams kā normatīvajos aktos noteikto prasību pārkāpums.

[4.3] **Rekomendācijas:**

¹⁰ [Eiropas Komitejas spīdzināšanas un necilvēcīgas vai pazemojošas rīcības vai soda novēršanai \(CPT\) 2020. gada 21. decembra Datu apkopojums "Personas, kurām atņemta brīvība sociālās aprūpes iestādēs"](#) 10. punkts

¹¹ Ministru kabineta 2017. gada 13. jūnija noteikumu Nr. 338 "Prasības sociālo pakalpojumu sniedzējiem" 56.1. apakšpunkts

1. **Centra administrācijai** nodrošināt klientu privātās dzīves neaizskaramības principa ievērošanu saskaņā ar normatīvajā regulējumā un vispārējos cilvēktiesību standartos noteiktajām prasībām;
2. **Centra administrācijai** nodrošināt, lai ikdienā klientu istabās norobežojošie aizslietņi tiktu izmantoti iemītnieku privātuma nodrošināšanai personīgās higiēnas procesu veikšanas laikā;
3. **Centra administrācijai** nodrošināt visiem klientiem individuālu apģērbu lietošanu un arī mazgāšanu, atbilstoši normatīvajos aktos noteiktajām prasībām.

5. Cieņpilnas attieksmes pret klientiem nodrošināšana Centrā

[5.1] Vizītes dienā Tiesībsarga biroja darbinieki secināja, ka Centrā esošajās aprūpes procesa nodrošināšanas lapās bija ieraksti, ka klientu personīgās higiēnas pasākumi (mazgāšana) tiek nodrošināta vidēji trīs reizes mēnesī, kas formāli atbilst Latvijas normatīvajos aktos noteiktajam minimumam¹², bet to nevar uzskatīt par personīgās higiēnas veikšanu atbilstoši katra klienta individuālajām vajadzībām. Arī attiecībā uz klientu gultas veļas maiņu Tiesībsarga biroja darbinieki secināja, ka tā pārsvarā notiek vienlaikus ar klientiem veiktajiem personīgās higiēnas pasākumiem (mazgāšanu), kas arī ir pretrunā ar Latvijas Republikas normatīvajos aktos noteikto kārtību¹³ (ne retāk, kā vienu reizi septiņās dienās guļošām personām un ne retāk kā reizi 10 dienās pārejām personām).

Norādāms, ka vienas klientes aprūpes procesa nodrošināšanas lapā bija atrodami ieraksti, ka personīgās higiēnas pasākumi (vannošana) notika 2025. gada 3. aprīlī un līdz 17. aprīlim (Tiesībsarga biroja darbinieku vizītes diena) nākamā mazgāšanas reize nav bijusi (14 dienu laikā). Vēl vienas klientes aprūpes procesa nodrošināšanas lapā bija ieraksti, ka personīgās higiēnas pasākumi (vannošana) 2025. gada februārī notika vien divas reizes - 2025. gada 18. februārī un 28. februārī (attieciģi, februārī kliente nav bijusi mazgāta pat 18 dienu laikā). Identiski, vēl vienas klientes aprūpes procesa nodrošināšanas lapās bija konstatēti ieraksti, ka vannošana nav bijusi nodrošināta kopš 2025. gada 1. aprīļa līdz 17. aprīlim. Savukārt, divu klientu aprūpes procesa nodrošināšanas lapās bija konstatēti ieraksti, ka vannošana, gultas veļas maiņa, personīgās veļas maiņa un roku un kāju nagu kopšana nav bijusi nodrošināta kopš 2025. gada 1. aprīļa līdz 17. aprīlim.

¹² [Ministru kabineta 2000. gada 12. decembra noteikumu Nr. 431 "Higiēnas prasības sociālās aprūpes institūcijām"](#) 8.1. un 14.¹ punkts

¹³ Turpat, 8.1. punkts

Turklāt, šajās aprūpes procesa nodrošināšanas lapās nav bijusi atzīme, ka klientu mazgāšana nav notikusi, jo, piemēram, klienti bija saslimuši, bijuši stacionārā vai arī ir bijis īpašs ārstniecības personas norādījums, ka klientus šajā laikā nedrīkst mazgāt. Arī attiecībā uz šo klientu nagu kopšanu bija atrodami ieraksti, ka tas tiek nodrošināts vienlaikus ar klientu vannošānu.

Tādējādi Centrā esošā prakse, kad klientiem piedāvā veikt personīgās higiēnas pasākumus vidēji trīs reizes mēnesī, bet atsevišķos gadījumos pat divas reizes mēnesī, nav uzskatāma par atbilstošu klientu individuālajām vajadzībām, ņemot vērā Latvijā esošās klimatiskās izmaiņas (piemēram, karstas vasaras laikā klientu personīgās higiēnas pasākumi nešaubīgi jānodrošina ne vien regulāri, bet katru dienu).

Akcentējams, ka arī Eiropas Komiteja spīdzināšanas un necilvēcīgas vai pazemojošas rīcības vai soda novēršanai ir norādījusi, ka ilgstošas sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas institūcijām jānodrošina regulāra karstā ūdens padeve, un klientiem jābūt iespējai nomazgāties dušā vismaz divas reizes nedēļā un biežāk, ja nepieciešams.¹⁴

[5.2] Vizītes dienā Tiesībsarga biroja darbinieki izvēles kārtā iepazinās ar atsevišķu Centra klientu pozicionēšanas plāniem. Tika konstatēts, ka A3 korpusā vienas klientes pozicionēšanas plānā nav bijušas veiktas nekādas atzīmes par pozicionēšanu 2025. gada 17. aprīlī (Tiesībsarga biroja darbinieku vizītes dienā). Saskaņā ar Centra darbinieku veiktajiem ierakstiem, pēdējā pozicionēšana uz muguras klientei bija nodrošināta 2025. gada 16. aprīlī no plkst. 2.00 nakti līdz 6.00 no rīta, bet no plkst. 6.00 līdz 8.00 paredzētā pozicionēšana uz kreisajiem sāniem un no plkst. 8.00 līdz 12.00 uz muguras paredzētā pozicionēšana nav tikusi veikta. Centra darbinieki arī nevarēja paskaidrot, vai konkrētai klientei paredzētā pozicionēšana nav tikusi nodrošināta un tādēļ dokumentos nav veikti ieraksti, vai arī kliente tomēr bijusi pozicionēta un darbinieki ir aizmirsuši veikt nepieciešamās atzīmes.

Tādējādi, Tiesībsarga biroja darbinieki nav guvuši dokumentālus pierādījumus, ka Centra darbinieki atbildīgi izturas pret klientiem paredzētās savlaicīgas aprūpes nodrošināšanu un korektu klientu lietās esošu dokumentu aizpildīšanu.

¹⁴ [Eiropas Komitejas spīdzināšanas un necilvēcīgas vai pazemojošas rīcības vai soda novēršanai \(CPT\) 2020. gada 21. decembra Datu apkopojums "Personas, kurām atņemta brīvība sociālās aprūpes iestādēs"](#) 14. punkts

[5.3] Vizītes dienā Tiesībsarga biroja darbinieki konstatēja, ka klientu istabās uz naktsskapīšiem bija izvietotas pudeles ar dzeramo ūdeni. Tomēr, neskatoties uz dzeramā ūdens pieejamību Centra klientiem, Tiesībsarga biroja darbinieki nav guvuši apstiprinājumu, ka visiem klientiem ir nodrošināta iespēja saņemt pietiekošu daudzumu dzeramā ūdens. Turklāt, Tiesībsarga biroja darbinieku vizītes laikā netika novērots, ka Centra darbinieki būtu mudinājuši klientus un arī snieguši viņiem palīdzību dienas laikā uzņemt nepieciešamo ūdens daudzumu.

Norādāms, ka par iespējami nepietiekošu klientu nodrošināšanu ar dzeramo ūdeni dienas laikā liecināja arī situācija, kuru vizītes dienā Tiesībsarga biroja darbinieki novēroja A3 nodaļā (tā saucamā “slēgtā nodaļa” sievietēm), kur pakalpojumus saņēma 62 klientes un dienas laikā strādājošie 4 aprūpētāji vienas stundas laikā nespēja savlaicīgi nodrošināt visām klientēm pilnvērtīgas pusdienas (skat. detalizētu aprakstu [5.5] sadaļā). Bija redzams, ka tiklīdz šīs nodaļas klientēm bija pasniegts dzēriens, tas uzreiz arī bija izdzerts, pat nesagaidot pusdienu porcijas.

Būtiski norādīt, ka lielākā daļa no Centrā esošajiem klientiem ir personas ar funkcionālajiem traucējumiem, kurām ikdienā ir nepieciešama pastāvīga uzraudzība un atbalsts no darbinieku puses. Attiecīgi pastāv riski, ka šiem klientiem, kuri ikdienā lieto medikamentus, kas arī paredz nepieciešamību uzņemt vairāk dzeramā ūdens, nebūs nodrošināta pietiekama šķidruma uzņemšana, kas ne tikai negatīvi var ietekmēt viņu veselības stāvokli, bet arī veicināt organisma dehidratāciju.

[5.4] Centrā ir iekārtota ēdamzāle, kurā ēdienreizes iespējams nodrošināt vienlaicīgi vairākiem klientiem (aptuveni līdz 40 klientiem). Savukārt Centra klientiem, kas ir guļoši un nespēj pārvietoties patstāvīgi, ēdiens tiek piegādāts uz korpusiem vai arī istabās. Tika konstatēts, ka Centrs ir paredzējis iespēju nodrošināt klientu ēdināšanu arī katrā korpusā, lai klienti ar funkcionālajiem traucējumiem varētu izvēlēties sev piemērotāku un ērtāku vietu ēdienreizēm (ne tikai savās istabās, bet arī sava korpusa koplietošanas telpās).

Tiesībsarga biroja darbinieki konstatēja, ka Centra administrācija nav nodrošinājusi visiem klientiem ēdienreizēm un galda kultūrai piemērotus galda piederumus un arī pilnvērtīgu darbinieku atbalstu klientu ēdināšanas laikā. Tā klientiem no tā saucamajām “slēgtajām nodaļām” (A3 un B3) visām ēdienreizēm ir paredzētas tikai karotes un Centra darbinieki nevarēja paskaidrot, kādēļ klientiem no šīm nodaļām netiek izsniegtas dakšas un naži.

Centra klientiem netiek nodrošināti arī pielāgoti galda piederumi - pretslīdes paliktņi traukiem ēdienreižu laikā (gan tiem klientiem, kurus baro ēdamzālē, gan arī tiem kas saņem ēdienu sava korpusa koplietošanas telpās un savās istabās) un salvetes mutes un roku noslaucīšanai (visiem klientiem, kas saņem ēdienu sava korpusa koplietošanas telpās un savās istabās). Turklāt, ēdienreižu laikā nav paredzēta arī ergonomisko trauku izmantošana.

Vizītes laikā novērots, ka ne visiem klientiem, kuri tiek ēdināti savās istabās tiek sniegts nepieciešamais atbalsts un ēšanas laikā nodrošināta atbilstoša ergonomiska poza (piemēram, gulošu klientu ēdināšanas laikā netika paceltas viņu galvas, lai izvairītos no aizrīšanās riska).

Norādāms, ka arī personām ar īpašām vajadzībām ir jāmaņa izpratne par vizuāli estētisku un funkcionālu galda klāšanu, kā arī vispārpieņemtu ēdināšanas procesu. Savukārt nemotivējot klientiem pašapkalpošanās kultūru pie galda, tiek degradēta klientu ar īpašām vajadzībām izpratne par vispārpieņemtu ēdināšanas procesu.

Pamatojoties uz iepriekš minēto, Centra administrācijai jārod iespēja nodrošināt klientiem ēdienreizēm atbilstošus traukus, galda piederumus un arī darbinieku atbalstu, lai ne tikai ievērotu normatīvajos aktos noteiktās prasības, bet arī veicinātu galda kultūras prasmju uzturēšanu regulāro ēdienreižu laikā, tādējādi nepieļaujot klientu esošo pašaprūpes spēju zaudēšanu.

[5.5] Vēršam uzmanību, ka vizītes dienā Tiesībsarga biroja darbinieki novēroja problemātisku situāciju, kuras laikā bija acīmredzams, ka A3 korpusā Centra darbinieki nespēj nodrošināt pilnvērtīgas un cilvēku cienīgas ēdienreizes tiem klientiem, kuri saņem pakalpojumu slēgtajās demenču nodaļās un ir atkarīgi no darbinieku sniegtā atbalsta ēdienreižu laikā.

Tā, vizītes dienā Tiesībsarga biroja darbinieki vēroja pusdienu pasniegšanu A3 korpusa klientēm (vizītes laikā korpusā atradās 62 klientes). Aptuveni 11-13 klientes sēdēja A3 korpusa gaitenī pie galdiem un vairāk kā stundu gaidīja savas pusdienas, bet pārējām klientēm bija paredzēts ēst savās istabās.

Kaut gan pusdienu pasniegšanas procesā bija iesaistīti vairāki aprūpētāji, pusdienām sākoties plkst. 12.25, līdz plkst. 13.25 savas pusdienu porcijas saņēma mazāk nekā puse no visām A3 korpusā esošajām 62 klientēm. Centra darbinieki sākotnēji ilgi gaidīja, kamēr uz šo korpusu no virtuves atvedīs ēdienu, tad ļoti ilgi notika pusdienas porciju servēšana. Bija acīmredzams, ka pie

galdiem sēdošas klientes bija stipri izsalkušas un tās no viņām, kuras vēl nebija saņēmušas savas porcijas, pat mēģināja tās atņemt no tām klientēm, kuras jau tika pie savām pusdienām.

Jāmin, ka daļa klientu pusdienu laikā gulēja savās istabās un darbinieki pat nemēģināja viņas pamodināt – uz atsevišķiem nakts skapīšiem tika noliktas porcijas ar otro ēdienu (kaut gan pusdienās bija arī saldaiss ēdiens un dzēriens), kas laika gaitā pilnībā atdzisa, jo klientes turpināja gulēt.

Turklāt, A3 korpusa klientēm pie pusdienām bija izsniegtas tikai karotes (neskatoties uz iepriekšējām tiesībsarga rekomendācijām nodrošināt klientiem atbilstošus galda piederumus), ar kurām klientes nevarēja sagriezt un rezultātā arī pilnībā apēst pusdienās piedāvāto maltīti (pusdienās tika piedāvāti cepti kupāti ar kartupeļiem un mērci, biešu salāti, kā arī šokolādes krēms ar dzērveņu-zemeņu mērci).

Pamatojoties uz iepriekš minēto, Tiesībsarga biroja darbinieki nav guvuši pārliecību, ka Centrs spēj nodrošināt visiem klientiem savlaicīgu atbilstoša ēdiena pasniegšanas organizēšanu, sniedzot individuālu atbalstu tiem klientiem, kuriem tas ir nepieciešams ēdināšanas laikā un nodrošinot to cilvēku cienīgā veidā.

Izvērtējot Centra piedāvāto ēdienkarti vienai nedēļai, Tiesībsarga biroja darbinieki arī nav guvuši pārliecību, ka visi Centra klienti ikdienā saņem normatīvajos aktos noteikto kvalitatīvu klienta vecumam, veselības stāvoklim un uztura normām atbilstošu ēdināšanu vismaz četras reizes dienā. Piemēram, 2025. gada 17. aprīlī, Centra klientiem tika piedāvāts:

- Brokastis: olu kultenis ar dārzeņiem, sviestmaize, cigoriņu kafija ar pienu un cukuru;
- Pusdienas: cepti kupāti, vārīti kartupeļi, krējuma sīpolu mērce, biešu salāti ar ķiploku, šokolādes krēms ar dzērveņu-zemeņu mērci un jāņogu dzēriens;
- Launags: sviestmaize, aknu pastēte, tēja;
- Vakariņas: vistas gaļas salāti un maize.

Uz Tiesībsarga biroja darbinieku uzdoto jautājumu, kāds ēdiens tiek piedāvāts klientiem ar cukura diabētu un personām, kurām ir nepieciešams sasmalcināts ēdiens, bija redzams, ka Centra darbinieki par šādiem aspektiem nav informēti, jo tika saņemta atbilde, ka klienti ar cukura diabētu saņem tādu pašu ēdienu, bet ja personai ir nepieciešams sasmalcināts ēdiens, tad parastā porcija tiks sablenderēta. Uz Tiesībsarga biroja darbinieku precizējošo jautājumu, vai, piemēram,

vakariņās paredzētie visas gaļas salāti tiešām tiks sablenderēti, Centra darbinieki atbildēja, ka visticamāk, jo nekas cits virtuvē netiek piedāvāts.

Norādāms, ka neskatoties uz vairākkārtējām tiesībsarga rekomendācijām, Centra administrācija joprojām nav paredzējusi kvalificēta sociālās aprūpes personāla uzraudzību pār jaunāko, jeb palīgpersonālu. Rezultātā arī šīs vizītes laikā tika konstatēts, ka Centra darbinieki savus darba pienākumus veic pēc saviem ieskatiem, neievērojot nedz klientu objektīvo veselības stāvokli, nedz arī viņu individuālās vajadzības. Tādējādi, Centra darba organizācija ne tikai ievērojami pasliktina sniegtā pakalpojuma kvalitāti, bet arī apdraud klientu veselību un drošību ilgtermiņā.

[5.6] Rekomendācijas:

1. **Centra administrācijai** organizēt visu klientu personīgās higiēnas pasākumu nodrošināšanu ne tikai atbilstoši normatīvajos aktos noteiktajām minimālajām prasībām, bet arī ņemot vērā iemītnieku individuālās vajadzības un valstī esošās klimatiskās izmaiņas;
2. **Centra administrācijai** nodrošināt, lai darbinieki veiktu korektu iemītnieku pozicionēšanas plānu aizpildīšanu. Papildus jānodrošina augstāk stāvoša personāla uzraudzība pār zemāk stāvošo personālu, lai nodrošinātu normatīvajiem aktiem atbilstošu pozicionēšanu un ierakstu veikšanu visos klientu dokumentos;
3. **Centra administrācijai** nodrošināt, lai visi Centra klienti dienas laikā uzņemtu nepieciešamo dzeramā ūdens daudzumu, nepieļaujot iespējamu dehidratācijas procesu;
4. **Centra administrācijai** nodrošināt klientiem ēdienreizēm un galda kultūrai atbilstošus traukus, galda piederumus, kā arī organizēt klientiem darbinieku atbalstu ēdināšanas laikā;
5. **Centra administrācijai** nodrošināt savlaicīgu un cilvēka cieņai atbilstošu ēdināšanu visiem klientiem, kas ir guloši un nespēj pārvietoties patstāvīgi un kuriem ēdiens tiek piegādāts uz korpusu koplietošanas telpām un istabām (īpaši klientiem, kuri dzīvo Centra A3 un B3 korpusos);
6. **Centra administrācijai** nodrošināt pastiprinātu kvalificēta sociālās aprūpes personāla uzraudzību pār jaunāko jeb palīgpersonālu, tādējādi gan veidojot profesionālu komandu, gan arī sekmējot ne tikai ikdienas problēmu identificēšanu un risināšanu, bet arī īstenojot multidisciplināru pieeju, kas ļaus klientiem nodrošināt ne tikai terapeitisku, gan arī psihosociālu aprūpi.

6. Klientu līdzdalība nodarbībās un brīvā laika pavadīšanas iespējas Centrā

[6.1] Vizītes dienā Tiesībsarga biroja darbinieki neguva pārliecību, ka ikvienam Centra klientam ikdienā ir nodrošinātas Latvijas Republikas normatīvajos aktos paredzētās nodarbības un arī brīvā laika pavadīšana¹⁵. Vizītes laikā Tiesībsarga biroja darbinieki novēroja, ka Centra klienti lielāko daļu sava laika pavada bezmērķīgi, guļot savās istabās, ko nevar uzskatīt par saturīgu brīvā laika pavadīšanu personām, kuras ilgtermiņā saņem institucionālos pakalpojumus.

Izvērtējot Tiesībsarga biroja darbiniekiem iesniegtu informāciju par klientiem piedāvātu nodarbību un aktivitāšu kalendāru 2025. gadam secināms, ka Centra klientiem darba dienās laika posmā no plkst. 9.30 līdz 15.30 tiek piedāvātas atsevišķas nodarbības un arī brīvā laika pavadīšanas iespējas: fiziskas aktivitātes (kustību terapija, vingrošana un grupas nodarbības zālē), kognitīvu spēju uzturošās nodarbības, sīkās motorikas saglabāšana, radošās nodarbības (zīmēšana, gleznošana, galda spēles, dekoru gatavošana), kanisterapijas nodarbības, audiovizuālās simulācijas nodarbības un atbalsta pasākumi (individuālās un grupu sarunas).

Savukārt, attiecībā uz brīvā laika pavadīšanas iespējām ir norādīts, ka visiem Centra klientiem tiek piedāvāta grāmatu un laikrakstu lasīšana, TV skatīšanās un radio klausīšana u.tml. Papildus Centra klientiem tiek organizētas dzimšanas dienu un vārda dienu svinības, koncerti un dažādu svētku svinēšana, katoļu un pareizticīgo lūgšanas, kā arī tiek piedāvātas pastaigas svaigā gaisā.

Kaut gan Centrā sagatavots nodarbību plāns 2025. gada aprīļa mēnesim paredzēja klientiem iespēju piedalīties vairākās nodarbībās un arī saturīgu brīvā laika pavadīšanu, tomēr, vizītes dienā Tiesībsarga biroja darbinieki konstatēja, ka daži klienti piedalījās audiovizuālajā nodarbībā, atsevišķi klienti bija aizvesti uz koncertu, bet vēl daži klienti zālē spēlēja kārtis. Tādējādi, vizītes dienā nav gūta pārliecība, ka Centra nodarbību un aktivitāšu kalendārā 2025. gadam paredzētās nodarbības tiek nodrošinātas visiem Centra klientiem piecas dienas nedēļā, turklāt, ņemot vērā viņu individuālās vajadzības un vēlmes.

Akcentējams, ka ikvienam Centra klientam ir būtiski nodrošināt ne tikai mērķtiecīgi organizētas nodarbības (veicinot klientu sadzīves iemaņu saglabāšanu un attīstīšanu), bet arī sniegt nepieciešamo atbalstu brīvā laika jēgpilnai pavadīšanai, jo citādi pastāv objektīvi riski netiešā veidā veicināt klientu pasivitāti, kuras rezultātā var iestāties apātisms, kas ilgtermiņā var pasliktināt arī

¹⁵ [Ministru kabineta 2017. gada 13. jūnija noteikumu Nr. 338 „Prasības sociālo pakalpojumu sniedzējiem”](#) 54. punkts un 57. punkts

psihiskās veselības stāvokli. Tādējādi organizējot gan kopīgas radošās nodarbības klientiem, gan arī individuālās nodarbības, ir būtiski tās plānot atbilstoši viņu individuālajām vajadzībām. Turklāt Centrā piedāvātajām nodarbībām un aktivitātēm nevajadzētu būt vienveidīgām, bet gan klientu vecumposmam, interesēm un individuālajām vajadzībām atbilstošām un vērstām uz katra klienta veselības stāvokli, individuālajām spējām un interesēm.

Norādāms, ka arī visos iepriekšējos Tiesībsarga biroja ziņojumos (2016. gada 10. jūnija Tiesībsarga biroja ziņojuma Nr. 1-12/2 "Par cilvēktiesību nodrošināšanu Engures novada domes pansionātā "Rauda"", 2017. gada 28. februāra ziņojums Nr. 1-12/1 "Ziņojums par cilvēktiesību nodrošināšanu Engures novada domes pansionātā "Rauda"" un 2018. gada 25. aprīļa Tiesībsarga biroja ziņojums Nr. 1-12/3 "Ziņojums par cilvēktiesību nodrošināšanu Engures novada domes pansionātā "Rauda"")) bija sniegta rekomendācija par nepieciešamību nodrošināt klientiem regulāras nodarbības, ņemot vērā viņu individuālo spēju izvērtējumu un plānoto mērķu sasniegšanu un arī saturīga brīvā laika pavadīšanas iespējas.

Pamatojoties uz iepriekš minēto, secināms, ka arī šo Tiesībsarga biroja iepriekš sniegto rekomendāciju Centra administrācija nav ņēmusi vērā kopš 2016. gada un nav veicinājusi visu Centra klientu aktivitāti un interesi iesaistīties individuālajās nodarbībās, brīvā laika aktivitātēs un organizētajos pasākumos.

[6.2] Vizītes laikā Tiesībsarga biroja darbinieki novēroja, ka pastaigās svaigā gaisā devās ļoti neliels skaits no Centra 293 klientiem. Kaut gan Centra darbinieki norādīja, ka klienti tiek vesti ikdienas pastaigās svaigā gaisā, nav bijis novērots, ka vizītes dienā klienti ar funkcionālajiem traucējumiem tiktu vesti pastaigā.

Tādējādi vizītes dienā Tiesībsarga biroja darbinieki neguva pārliecību, ka visiem Centra klientiem ir nodrošinātas regulāras pastaigas svaigā gaisā, tai skaitā sniedzot darbinieku atbalstu tiem klientiem, kuriem ir grūtības pārvietoties patstāvīgi. Vienlaikus arī netika novērots, ka klientu ikdienas mobilitāte būtu mērķtiecīgi veicināta no Centra darbinieku puses.

Norādāms, ka arī visos iepriekšējos Tiesībsarga biroja ziņojumos (2016. gada 10. jūnija Tiesībsarga biroja ziņojuma Nr. 1-12/2 "Par cilvēktiesību nodrošināšanu Engures novada domes pansionātā "Rauda"", 2017. gada 28. februāra ziņojums Nr. 1-12/1 "Ziņojums par cilvēktiesību nodrošināšanu Engures novada domes pansionātā "Rauda"" un 2018. gada 25. aprīļa Tiesībsarga biroja ziņojums Nr. 1-12/3 "Ziņojums par cilvēktiesību nodrošināšanu Engures novada domes pansionātā

“Rauda””) bija sniegta rekomendācija par nepieciešamību nodrošināt klientiem regulāras pastaigas svaigā gaisā.

Pamatojoties uz iepriekš minēto, secināms, ka arī šo Tiesībsarga biroja iepriekš sniegto rekomendāciju Centra administrācija nav ņēmusi vērā kopš 2016. gada un nav veikusi visas nepieciešamās darbības, tās izpildei ilgtermiņā.

[6.3] Rekomendācijas:

1. **Centra administrācijai** nodrošināt klientiem nodarbības, ņemot vērā viņu individuālo spēju izvērtējumu un plānoto mērķu sasniegšanu;
2. **Centra administrācijai** nodrošināt klientiem regulāras saturīga brīvā laika pavadīšanas iespējas un aktivitātes, lai nepieļautu viņu esošo dzīves iemaņu samazināšanos un zudumu;
3. **Centra administrācijai** nodrošināt visiem klientiem regulāras pastaigas svaigā gaisā, tai skaitā īpašu uzmanību pievēršot klientiem ar funkcionālajiem traucējumiem;
4. **Centra administrācijai** veikt mērķtiecīgas darbības, lai veicinātu visu klientu aktivitāti un interesi iesaistīties individuālajās nodarbībās, brīvā laika aktivitātēs un organizētajos pasākumos.

7. Darbinieku skaits un kvalifikācija

[7.1] Saskaņā ar Centra administrācijas sniegto informāciju, kopumā institūcijā ir nodarbināti 148 darbinieki: direktors (1), lietvedis (2), personāla speciālists (1), veselības aprūpes nodaļas vadītājs (1), psihiatrs (0,85), traumatologs (0,5), fizioterapeits (1), vispārējās aprūpes māsa (7), asistents personām ar invaliditāti (3), māsas palīgs (2), sociālās aprūpes nodaļas vadītājs (1), sociālais darbinieks (3), sociālais aprūpētājs (5), sociālais rehabilitētais (4), kultūras pasākumu organizators (1), higiēnas dezinfektors (1), aprūpētājs (65), ēdnīcas vadītājs (1), pavārs (2), virtuves darbinieks (13), veļas mazgāšanas operators (5), šuvējs (1), saimniecības pārzinis (3), apkopējs (10), elektriķis (1), tehniskais strādnieks (3), ēkas dežurants (5), sētnieks (1).

Savukārt, 2025. gada aprīlī Centrā arī ir bijušas šādas vakances: zobārsts (1), fizioterapeits (2), vispārējās aprūpes māsa (3), māsas palīgs (1), asistents personām ar invaliditāti (1), aprūpētājs (1), noliktavas pārzinis (1), sētnieks (1).

Attiecīgi, Centrā klientu aprūpes procesos ikdienā ir nodarbināti 96 darbinieki. Dienas laikā Centra A korpusa A3 nodaļā ar 62 klientiem (tā saucamā “slēgtā nodaļa” sievietēm) strādāja 4 aprūpētājas (nakts laikā – 3 aprūpētājas), B korpusa B3 nodaļā ar 29 klientiem (tā saucamā “slēgtā nodaļa” vīriešiem) strādāja 2 aprūpētājas, A korpusa A2 nodaļā dienas laikā ar 47 klientiem (ir izvietoti klienti ar vieglu demenci) strādāja 3 aprūpētājas (nakts laikā – 2 aprūpētājas), B korpusa B1 nodaļā ar 32 klientiem (ir izvietoti klienti, kas pārvietojas patstāvīgi un kuriem vajadzētu nodrošināt alternatīvos pakalpojumus pašvaldības teritorijā) strādā 1 aprūpētāja.

Norādāms, ka neskatoties uz kopējo aprūpētāju skaitu – 65, ikdienā aprūpējot visus klientus Centrā ir nodarbināts samērā neliels aprūpētāju skaits, vidēji 3 aprūpētāji dienas laikā un tikai 1 aprūpētājs nakts laikā. Ņemot vērā, ka lielākā daļa no Centrā esošajiem klientiem ir personas ar funkcionālajiem traucējumiem, kurām ikdienā ir nepieciešama pastāvīga uzraudzība un atbalsts no personāla puses (īpaši klientiem tā saucamajās “slēgtajās nodaļās”), ikdienas klientu aprūpē iesaistītais darbinieku skaits tomēr nav pietiekošs, lai sniegtu ikvienam Centra klientam tieši viņa individuālajām vajadzībām nepieciešamos pakalpojumus (piemēram, savlaicīgu personīgās higiēnas pasākumu nodrošināšanu, ikdienas nodarbību un saturīga brīvā laika nodrošināšanu, regulāru pastaigu svaigā gaisā nodrošināšanu visiem klientiem u.tml.).

Turklāt, iepriekš minētais problēmu jautājums par darbinieku trūkumu un nepārdomātu kompetenču sadalījumu bija ļoti labi redzams arī Tiesībsarga biroja darbinieku vizītes dienā, kad A3 nodaļā (tā saucamā “slēgtā nodaļa” sievietēm), kur pakalpojumus saņēma 62 klientes un dienas laikā strādājošie 4 aprūpētāji pat vienas stundas laikā nespēja savlaicīgi nodrošināt visām klientēm pilnvērtīgas pusdienas (skat. detalizētu aprakstu [5.5] sadaļā).

Jautājumā par darbinieku skaitu ilgstošas sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas institūcijās norādāms, ka nepieciešamo darbinieku skaitu nosaka katras institūcijas vadītājs vai arī augstāka institūcija, pamatojoties uz sociālo pakalpojumu sniedzēja institūcijas vadītāja iesniegtajiem priekšlikumiem. Vienlaikus uz institūcijas vadītāju gulstas pienākums nodrošināt vienmērīgu un racionālu darba uzdevumu sadali starp darbiniekiem, kā arī regulāru kvalifikācijas celšanu katru gadu tiem darbiniekiem, kuri ikdienā strādā ar klientiem¹⁶. Turklāt katras institūcijas vadītājs ir tiesīgs sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas pakalpojumu nodrošināšanai piesaistīt arī citus

¹⁶ [Ministru kabineta 2017. gada 13. jūnija noteikumu Nr. 338 „Prasības sociālo pakalpojumu sniedzējiem”](#)
2.2. apakšpunkts un 2.3. apakšpunkts. Pieejams

speciālistus, to realizējot atbilstoši klientu vajadzībām un institūcijas rīcībā esošajiem finansiālajiem līdzekļiem.

Norādāms, ka arī visos iepriekšējos Tiesībsarga biroja ziņojumos (2016. gada 10. jūnija Tiesībsarga biroja ziņojuma Nr. 1-12/2 "Par cilvēktiesību nodrošināšanu Engures novada domes pansionātā "Rauda"", 2017. gada 28. februāra ziņojums Nr. 1-12/1 "Ziņojums par cilvēktiesību nodrošināšanu Engures novada domes pansionātā "Rauda"" un 2018. gada 25. aprīļa Tiesībsarga biroja ziņojums Nr. 1-12/3 "Ziņojums par cilvēktiesību nodrošināšanu Engures novada domes pansionātā "Rauda"")) bija sniegta rekomendācija par nepieciešamību izvērtēt esošo darbinieku skaitu un kompetenču sadalījumu, atbilstoši Centrā esošajam klientu skaitam.

Pamatojoties uz iepriekš minēto, secināms, ka arī šo Tiesībsarga biroja iepriekš sniegto rekomendāciju Centra administrācija nav ņēmusi vērā kopš 2016. gada un nav veikusi visas nepieciešamās darbības, lai pilnveidotu Centra klientiem sniegtā pakalpojuma kvalitāti.

[7.2] **Rekomendācija:**

Centra administrācijai izvērtēt esošo darbinieku skaitu un kompetenču sadalījumu, lai tas būtu atbilstošs esošo klientu skaitam un viņu objektīvajām vajadzībām nepieciešamo sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas pakalpojumu nodrošināšanai ilgtermiņā.

Pamatojoties uz Tiesībsarga likuma 15. panta otro daļu, tiesībsargam ir tiesības sniegt Saeimai, tās komisijām, Valsts prezidentam, Ministru kabinetam, valsts pārvaldes iestādēm un starptautiskajām organizācijām ziņojumus par atsevišķiem jautājumiem. Lai nodrošinātu Centrā sniegtā sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas pakalpojuma atbilstību cilvēktiesību standartiem un normatīvajā regulējumā noteiktajām obligātajām prasībām, lūdzu Centra administrāciju un Tukuma novada domi veikt visas nepieciešamās darbības minēto rekomendāciju ieviešanai.

Par rekomendāciju izpildi un plānotajām aktivitātēm to izpildei lūdzu informēt līdz **2025. gada 20. novembrim**. Papildus informēju, ka tiesībsarga ziņojumi par cilvēktiesību nodrošināšanu ilgstošas sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas institūcijās tiek publicēti Tiesībsarga biroja interneta vietnē (www.tiesibsargs.lv), kā arī tiek publicētas institūciju administrāciju atbildes uz tiem, tādējādi tie ir pieejami publiski ikvienam interesentam.

Pateicos par vizītes laikā sniegto informāciju un sadarbību ar Tiesībsarga biroja darbiniekiem.

Pielikumā:

1. Tiesībsarga biroja 2016. gada 10. jūnija ziņojums Nr. 1-12/2 "Par cilvēktiesību nodrošināšanu Engures novada domes pansionātā "Rauda" uz 10. lpp.
2. Tiesībsarga biroja 2017. gada 28. februāra ziņojums Nr. 1-12/1 "Par cilvēktiesību nodrošināšanu Engures novada domes pansionātā "Rauda" uz 19. lpp.
3. Tiesībsarga biroja 2017. gada 3. augusta atzinums pārbaudes lietā Nr. 6-6/29 "Par cilvēktiesību pārkāpumiem Engures novada domes pansionātā "Rauda" uz 15. lpp.
4. Tiesībsarga biroja 2018. gada 25. aprīļa ziņojums Nr. 1-12/3 "Par cilvēktiesību nodrošināšanu Engures novada domes pansionātā "Rauda" uz 24. lpp.

Ar cieņu

tiesībsarga vietniece

Ineta Piļāne